

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանց խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաբանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1891 ԹԻՒԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ“ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական շնորհակալութիւններ:
«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կես տարվանը 6 ռուբլի:
Գրվել «ՄՇԱԿ» կարելի է ԽՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԱՅԻՆ (Բարձրագոյն և Բարձրագոյն փողոցներ) անկիւնում, Թիֆլիսի մէջ:
Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Խմբագիր-հրատարակող. ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱԿՅԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԱՅԻՆ

Արանով յայտնում է ընդհանուր գիտութեան, որ Թիֆլիսի Գումայի 1891—1894 թուականի համար 3-րդ կարգի ձայնաւորներ ընտրելու նպատակով 18-ին ներկայ նոյն թիւերով ամսին օրինական կերպով կայացած ժողովի շարունակութիւնը, կայանալու է կիրակի օր, նոյեմբերի 25-ին, Թիֆլիսի աշխատանքների կալուածական բանկի թատրոնական դահլիճում:

Ժողովի նիստի սկիզբը նշանակված է ուղիղ 9 ժամին առաւօտեան:
Ժողովում կարող են մասնակցել, ինչպէս նոյեմբերի 18-ի նիստին մասնակցած անձինք, այնպէս էլ 3-րդ կարգի մասնակցողները ընդհանրապէս:
Պարագմունքների առարկաներն են.

1) Կանոնադրանքների անունների առաջարկութիւնը տոմսակներով, որոնք կընդունվին մինչև ցերեկային 12 ժամը, և 2) Կանոնադրանքների անունանշանների կազմելը ստացած ձայների մեծամասնութեան կարգով:

Ինչ վերաբերում է կանոնադրանքների անունների գնահատելուն, այդ գնահատելիւնը կը կատարվի նոյն կարգով հետևեալ կիրակի օր, դեկտեմբերի 2-ին, որի մասին կը յայտարարվի առանձնապէս:

Մուտքի համար նոյեմբերի 18-ին տրված տոմսակները, անվանք են համարվում ներկայ ժողովում: Պ. պ. ընտրողների իրաւունքները վերափոխուելու և նոր տոմսակներ տալու ժամանակ այդ վերափոխութեան գործը հետաքննելու համար նոր տոմսակները, բացի թատրոնական դահլիճը մտնելու րօպէսին, կարելի է վաղորդ ստանալ Գաղաքային վարչութեան մէջ, նոյեմբերի 22-ից մինչև նոյն ամսին 24-ը, սկսած ժամը 12-ից մինչև 2 ժամ, կէսօրից յետոյ:

1—2

ԲՈՎԱՆՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Առևտուրը Պարսկաստանի հետ. Նամակ Բաթումից. Նամակ Նոր-Բալայից. Նամակ Գորիսից. Ներքին լուրեր. —ԱՐՏԱՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կօրի գիւտը. Արտաքին լուրեր. —ԽԱՌՆ. ԼՈՒՆԵՐ. —ՀԵՌԱՆՔԻՆԵՐ. —ԲՈՐՈՍԱՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. —ԲԱՆԱՍՏԻՆԵՐ. —ՆՈՐԱՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. —ԲԱՆԱՍՏԻՆԵՐ. —ՆՈՐԱՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. —ԲԱՆԱՍՏԻՆԵՐ.

ԲԱՆԱՍՏԻՆԵՐ

ՆՈՐ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՎԱՃԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Այն օրից՝ երբ մարդկանց պահանջները լայնացան և նրանք մեծակ անձամբ չը կարողացան ալ ևս լիովին տալ իրանց բազմաթիւ պահանջներին և ինքն ըստ ինքեան, գրեթէ ընկալաբար—որի հիմունքներում սակայն թաղանթ էր ժամանակի խնայողութիւնը—սկսեցին աշխատանքի բաժանուել, —առհասարակ ժողովուրդների կեանքում դարձաւ մի ամենատարածական երևոյթ: Առհասարակ ինչպէս մինչև անգամ սկզբունքով վիճել—գիտար է. ճիշդ է, կարելի է ցանկալի, նոյն իսկ պէտք է և հարկաւոր է ամեն ճիշդ թափել կանոնաւորութիւն, ամենաանհրաժեշտ նրան խելացի և արդար յատակադրելի վրայ—բայց կուէր, մասնաւոր առհասարակ նրա վրայութեան իրողութեան դէպ, ջանալով բոլորովին նրան ջնջել, հիմնական—և անկարելի է, և իզուր է, քանի որ մարդն ու մեծակ չէ կարող արդիւնաբերել և ստանալ այն բոլորը, ինչ որ դարձել է այսօր ամենաանհրաժեշտ առարկայ նրա ֆիզիկական և հոգեկան պահանջները:

Թողնելով մի կողմ խօսելու նրա մասին, թէ ինչ միջոցներով պէտք է ձեռնարկել անհասարակութեան համար առարկայական տեղի արտադրութիւնները և ինչ յատակադրելի վրայ պէտք է

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՆԵՐՈՐԴ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒՆ ԶԵՏ

Ռուսաց առևտրին և արդիւնաբերութեանը նպաստող ընկերութեանը զբաղեցում է միշտ Պարսկաստանի հետ ուսուցող առևտրի զարգացման հարցը: Նորերում Պարսկաստանում, վերջին շաբաթ ընկերութեան նիստերից մինում, պ. Ս. Մ.

առհասարակ կազմակերպել նրան, քանի որ այդ բոլորը և շատ լայն է և մեր կարգերի ժամանակ լինել է անյարմար—մենք, ինչ թիւում է, կարող էինք մօտեցնել նրան մի և նոյն ձգտումներով և ուրիշ կողմից: Ինչ թիւում է, թէ մենք կարող էինք նշանաւոր աստիճանի բարեփոխած լինել առևտրականութեան, դրամական օպերացիաների բնաւորութիւնը, հետևաբար և նրա ուղղութիւնը ու ամբողջ կերպարանը, եթէ մենք, թողնելով մինչև անգամ առևտրականութիւնը մի և նոյն դրութեան մէջ, ինչ դրութեան մէջ որ կայ վերջին օրերում է նա այժմ—կամայ-կամայ նրան մոցեցնել նրա մէջ—նրա սովորական, յաճախ անմիտ, քանակաւ, ոչ ինչ բարձր շարժառիթներից չը դրդված, սոսկ վաշխառուական, հարստահարական օրջիկների տեղ այն մեր բոլոր բարձր ամբողջ յղափառութիւն առաջ բերել մեր մտաւոր կուլտուրայի մէջ, այլ և թանգազին և ճիւղերի մէջ, գտնվելով ամենամիտական, պրո-միտիկ դրութեան մէջ, պահանջում է թէ երկրի և թէ ամբողջ ազգայնականութեան բարոյութեան համար, ամենաանհրաժեշտ տեխնիկական վերած-նելութիւն:

Երկրագործութիւնը, անասնապահութիւնը, ձկն-նորսութիւնը, հանքագործութիւնը և այլ երկ-րային արդասիրները, որոնցից մարդն քաղում է ստանում է իր բոլոր միջոցները իր գոյութեան համար—գտնվում են ամենաթշուառ տեխնիկա-կան շահագործութեան ձևի մէջ, և նրանց առա-

Միկաշէկի կարգաց մի զեկուցում, որը ամբողջապէս նուիրված էր այդ հարցին:

Զեկուցանող պ. Միկաշէկի 9 ամիս անց-կացրեց Պարսկաստանում և ամեն կողմից ծանո-թացաւ թէ ուսուցող առևտրի և թէ օտարների առևտրի դրութեան հետ այդ երկրում: Որքան նա կարողացել է նկատել, ուսուցող ապրանքնե-րից Պարսկաստանում ժողովրդականութիւն ու-նեն ծանրաբաշ պարանքներ, որոնք ցածր գին ունեն: Լաւ են ծախվում հում և կիսամշակ ար-դիւնքներ: Հիւսիսային Պարսկաստանում ուսուցող-պատրաստի ապրանքները առհասարակ բոլոր ապ-րանքների 1/7 մասն են կազմում, բայց իսկական տոկոսը աւելի պակաս է: Բաւական լաւ գին ու-նեն Պարսկաստանում ուսուցող մետաղները, սա-կայն նոյնպէս, զլիաւորապէս օրպէս հում մթերք: Մետաղական գործուածքներից լաւ են ծախվում միայն այնպիսիները, որոնք աւելի էժան են: Զիշդ նոյնը կարելի է ասել և ապակու մասին: Պատահանքների ապակին Ռուսաստանից է ու-ղարկվում Պարսկաստան, ապակեայ կամ ֆայանսի ամանեղէնների էժանագին տեսակները, նոյնպէս և ապակի էժանագին ապրանքները Ռուսաստա-նից են ուղարկվում և լաւ են ծախվում Պարս-կաստանում, իսկ այնտեղ առնուող ապակեայ և ֆայանսի աւելի թանգ և բարձր տեսակները արտասահմանից են բերվում: Ռուսաց գաղա-տէրէյնի, պարֆյուրակաւ և չիթիկ ապրանք-ների հետ են զորել կերպով մրցում են արտա-սահմանաւ ապրանքները: Ռուսաց վաճառական-ները Պարսկաստանում գործակալութիւններ չու-նին ծախվում: Լաւ է ծախվում ուսուցող շաքարը Պարսկաստանում: Միայն այդ երկրի հիւսիս-արե-մուտքում գործ է ածվում այնպէս անուանված «Մարսէլի շաքար» որը, սակայն, գերմանական է, միայն ֆրանսիական գրտմով: Չիթիկ և կեր-պանքներից Պարսկաստանում այն տեսակներն են ծախվում, որոնք արտասահմանում չեն պատ-րաստվում, օրինակ, դեմիլիտսոնը և այլն: Բայց դրանում ևս ուսու վաճառականներին շատ դժուար է մրցել արտասահմանեան առևտրականների հետ: Պարսկիների համար էժանութիւնը և նորութիւնը ամեն բան է: Իսկ ուսուցող չիթիկ և գործուած-ների նկարները միակերպ են, և յաճախ չեն յար-մարվում տեղական գիտիների պահանջներին, նրանց

լայնութիւնը պակաս է արտասահմանեան չիթիկ լայնութիւնից, գոյները հաստատուն չեն, մի և նոյնը կարելի է ասել և մահուդների վերաբերմամբ: Արտասահմանեան վաճառականները, որոնք հե-ղեղում են Պարսկաստանը իրանց ապրանքներով, առանձին ապրանք են պատրաստում նրա հա-մար, որը, ի հարկէ, չէ գործածվում և չէ ծախ-վում իրանց հայրենիքում: Օրինակ, Պարսկաստա-նի համար պատրաստվում են թաշկինակներ շիա-նիկի կրօնական արձանագրութիւններով և այդ թաշկինակները շատ լաւ են ծախվում այդ երկ-րում: Արտասահմանեան ֆիրմաները իրանց սե-փական նկարիչներ ունեն Պարսկաստանում, ո-րոնք կազմում են տեղական գիտիների ճաշակին բաւարարութիւն առող նկարներ: Ռուսաց առևտ-րական ֆիրմաները դրա նման մի բան չունեն:

Բայց ուսուցող առևտրի զարգացման զլիա-ւոր խոչնդոտը Պարսկաստանում կազմում է հաղորդակցութեան ճանապարհների բացակայու-թիւնը: Պարսկաստանը նաւահանգիստներ համա-րեաւ չունի, այնպէս որ ծովով ապրանք հասցնելը շատ դժուար է, ճանապարհները դժուարանցիկ են, իսկ ճիւղերի վրա բարձած ապրանք տեղա-փոխելը շատ թանգ է նստում և ապրանքը այդ պատճառով էլ վաճառականները ստիպված են լինում թանգ ծախել: Այն ինչ արտասահմանեան ապրանքները բոլորովին ուրիշ պայմանների մէջ են գտնվում: Տեղափոխութեան եղանակները աւելի կատարեալ են, արտասահմանեան ապրանքների համար լաւ շուկայ ճանապարհներ կան և այլն:

Այդպիսով Պարսկաստանը, չը նայելով որ Ռու-

սիկայէս նա աւելի հեռու է Ռուսաստանից, քան լիւերպուլից կամ լոնդոնից: Հեռագիրն անգամ Ռուսաստանի առևտրի խոչնդոտն է յայտնվում: Պարսկաստանից Մոսկւա ուղարկված հեռագիրը երեք-չորս օրումն է հասնում: Այդ ճանապարհը անհնարին է դարձնում իր ժամանակին ապրանք-ներ պատրաստել և ուղարկել: Ռուս վաճառա-կանները փորձեցին գրասենեակներ բանալ Պարս-կաստանում, բայց այդ փորձերը անաջող անցան: Ռուսաց գրասենեակները փակվեցան: Փակվելու պատճառներից մէկն էլ այն էր, որ գրասենեակ-ների համար անաջող կէտեր էին ընտրված: Գրա-սենեակ բացին Թէհրանում, որը փորձաքանակ և ոչ թէ մեծաքանակ առևտրի կենտրոն է, իսկ չը

շաղկիւթներ, ու աւելի խելացի, զարգացած, ինտենսիվ մշակութիւնը, գիտութեան և տեխնի-կայի ցուցմունքների համաձայն, —կարող են միանգամայն օտի կանգնեցնել թէ առհասարակ երկրի բարոյութիւնը և թէ ազգայնականութեան ամբողջ անտեսական կենցաղակարութիւնը: Այդ բոլորը, ասում եմ, ամենայն իրաւամբ, կարող է և պէտք է դառնայ առևտրական գործողութիւն-ների առարկայ, քանի-որ նրանց հետ կապված են մարդկանց գոյութեան պայմանները: Այդ ճիշդ է, բայց խօսելով բարձր շահերի մասին, որոնց, ասում եմ, ցանկալի էր ներս-մտնել դրամական գործողութիւնների շրջանը, ինչ հաճելի էր նրանց այն լայն, խոր զարգացուցիչ նշանակութեանը համար, որը նրանք ունեն թէ մեզ համար ներկայ րօպէսին և թէ առհասարակ մարդկանց կեանքում:

Թողնելով այդ բարձր կարգի ինտերմենտից ընտրութիւնը ընթերցողի ցանկութեանը, — ես «Մշակի» մէջ կը բաւականապէս հրաւիրեմ հայ հասարակութեան ուղարկութիւնը գրա կ'ան-թիւն և նրա զարգացման վրա, նրա ընդարձակ մտքով:

Քաղաքատնտեսութիւնը իր զլիաւոր, հիմնա-կան դրութիւնը, որի վրա կառուցված է, կարելի է ասել, այդ ամբողջ գիտութիւնը—տեսնում է մարդու իր անձնական շահերի պաշտպանութեան ձգտման մէջ: Եթէ, ճշմարիտ, այդքան ուժեղ է այդ շահագիտական ձգտումը մարդկանց մէջ և մեզ համար ցանկալի է առաջ տանել այս կամ այն թէկուղ մտաւորական բնաւորութիւն ունեցող

Типографія Канцелярії Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. 43в.

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

20—25 (5)

42—50 (5)

1809дъ1

3—3 Ред.-изд. А. Я. Липскеровъ.

180. 430. А. Н. Милосердов.